

> DÜBAM
YUVARLAK MASA TOPLANTILARI

10. YILINDA IRAK İŞGALİ

Moderatör: Aynur ERDOĞAN

DÜBAM

10. YILINDA IRAK İŞGALİ

Genel Yayın Yönetmeni
Akif EMRE

DÜBAM Yayınları
Küresel İletişim Merkezi
Barbaros Bulvarı, Balmumcu / Beşiktaş
Tel: (0212) 274 80 21 – 274 80 22
www.dunyabulteni.net

10. YILINDA IRAK İŞGALİ

(RAPOR)

Aynur ERDOĞAN

Onuncusunu gerçekleştirdiğimiz DÜBAM yuvarlak masa toplantısında Irak işgalini farklı boyutlarıyla ve sonuçlarıyla Ahmet Mercan, Işın Eliçin ve Furkan Torlak ile masaya yatırdık.

On yıl önce ABD, Saddam Hüseyin'in elinde kitle imha silahları olduğu iddiasıyla Irak'a müdahale etmişti. Televizyon ekranlarından bu müdahaleyi izleyen halkların Iraklıların ABD askerlerini çiçeklerle karşıladığına inanmaları beklenmişti. Ancak ABD işgalinin ardından yıllarca süren direnişle hem bu algılar yerle bir oldu hem de ABD müdahalesinin meşruiyeti dünya çapında sorgulanırken bölgedeki emelleri tartışıldı. Ardından ABD dış politikasında ve Ortadoğu'da yaşanan gelişmelerle Irak işgalinin farklı boyutları gün yüzüne çıkmaya başladı.

ABD'nin Irak işgali bir yanlış üzerine, Saddam'ın elinde kitle imha silahları olduğu sanısı üzerine kurulmuştu. Saddam'ın halkına yaptığı zulümler ve katliamlar gerekçe gösterilerek de işgal haklılaştırılmaya çalışıldı. Bu iddiaların tutarsızlığı ve bizzat işgalin ülkede sebep olduğu ölümler, yıkımlar, kaos ortamı ABD'nin dünya jandarmalığının ve 11 Eylül sonrasında kurduğu mağduriyet söylemiyle "terörle mücadele" uygulamalarının kendi toplumu da dahil olmak üzere bütün toplumlar tarafından sorgulanmasını beraberinde getirdi. Bu duruma işaret etmek için Torlak, Amerika'nın Irak işgalini Sovyetlerin Afganistan saldırısına benzetmektedir. Sovyetler, bu savaştan sonra meşruiyetini yitirdiği gibi ekonomik olarak da altından kalkamadığı bir darboğaza girmişti. Amerika da Irak müdahalesinin ardından terörle mücadele başlığı altında dünya çapında ve özellikle Müslümanlara yönelik uyguladığı saldırganlıkla meşruiyetini yitirirken "dünya hakimiyeti" iddiasını taşıyan tek kutuplu uluslararası düzenin de sarsılmasına tanık olduk.

Bu "yenidünya düzeni"nde Fransa gibi uzun süredir arkaplanda kalan Avrupalı güçler Amerika ile birlikte cepheye koşturulurken eski işgal ve savaş yöntemleri de değişime uğradı. Irak işgalinin ardından daha önce öngöremediği güçlü bir direnişle karşılaşan ve çok sayıda askerini kaybetmenin yanı sıra büyük ekonomik maliyetle karşı karşıya kalan Amerika, Eliçin'in altını çizdiği gibi, artık askerlere de ihtiyaç duymuyor. İnsansız savaş uçaklarıyla ve belli bağlantılarla istihbarat sağlarken gelişen teknolojilerle de kontrolü

sağlıyor. Askeri üslerin ağır maliyetine karşın yerel ittifaklarla farklı bir tahakküm biçimi tesis etmiş oluyor. Birleşmiş Milletler'deki bürokratik yapıyla ve NATO içindeki nüfuzuyla zaten bu uluslararası örgütlerin arzuladığı siyasi meşruiyeti sağladığını söylemeye gerek yok.

Ünlü tarihçi Fernand Braudel, dünya hakimiyetine giden yolun Akdeniz'den geçtiğini söyler. Akdeniz'e hakim olan nüfuzunu bütün dünyaya yayabilecektir. Siyasi ağırlığın Atlantik ötesine kaymasından sonra bile mücadele alanının Ortadoğu çevresinde şekillenmesi bu çerçevede açıklanabilir. Bu zaviyeden bakınca Amerika'nın Ortadoğu'daki eli olarak İsrail'in varlığıyla somutlaşan İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki sömürgecilik

Çünkü işgalin ardından artık Amerika petrolün ve doğal gazın kimler tarafından nasıl kullanıldığını da kontrol ederek denetim mekanizmalarını ele geçirmiş oldu. Bunun insanların sosyal hayatını, tüketim alışkanlıklarını da denetlemek anlamına geldiğinin altı çizilmeli.

biçiminden Irak işgalinin ardından ortaya çıkan yeni sömürgecilik biçimine yine aynı bölge merkeze alınarak devam ediliyor. Bu sürecin en önemli sonucu ise bu sömürgeci elin artık "hakem" statüsü kazanmış olması. Torlak bu bağlamda "Irak'ta bir kriz çıkınca herkes gel çöz diye Amerika'yı arıyor. Amerika, bölgeye istenmeyen bir güç olarak gelmişti. Ama bölgede yarattığı o ayrışmalar üzerinden adil hakem, bilirkişi, sorunları çözen akıl güç haline geldi" demektedir.

Amerika'nın işgal yoluyla bölgeye daha yakından ve doğrudan nüfuz etme imkanı bulduğunda şüphe yok. İşgalin bir yanlığı üzerine kurulduğu söylemi üzerinden elde edilen çıkarların üzeri örtülmeye çalışılsa bile Amerika'nın toplumun hücrelerine nüfuz etme imkanı bulurken Batılı kültürel enstrümanları da sosyal tedavüle sokmanın yollarını açtığı tespiti yapılabilir. Bu sebeple Eliçin, "eski dönemlerde maddenin kendisi önemli iken şimdi denetim önemli" derken bölgenin doğal kaynaklarını zaten kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilirken maliyeti yüksek bir işgal uygulamasına neden ihtiyaç duyulduğuna açıklık getirmiş oluyor. Çünkü işgalin ardından artık Amerika petrolün ve doğal gazın kimler tarafından nasıl kullanıldığını da kontrol ederek denetim mekanizmalarını ele geçirmiş oldu. Bunun insanların sosyal hayatını, tüketim alışkanlıklarını da denetlemek anlamına geldiğinin altı çizilmeli. Nitekim bölgede sivil topluma yapılan yatırımın "Arap baharı" olaylarındaki etkisi halen gündemde.

Toplumsal hayata müdahale, Müslümanların Batılı liberal değerleri sosyal, ekonomik,

siyasi düzlemlerde düşünce hayatlarına katmalarıyla ve dini, İslam'ı vahiyden, tarihsel referanslarından uzaklaştırarak bu liberal muhtevaya uygun biçimde yeniden yorumlamalarıyla sonuçlanmakta. Mercan bu değişimi “sizin ahkam portföyünüzü ortadan kaldırıp dinin post modern dönemde bir moral değer olarak, yani sadece kişiye ait bir moral değer ölçüğünde algılanmasını istiyor” diyerek tasvir etmektedir. Bu gelişme, dünyanın farklı coğrafyalarında insanların acı çekmesine neden olan kapitalizme tek alternatif olan ve bu düzenin paradigmasını insani ve hakça bir anlayışla değiştirme potansiyeli bulunan İslam'ın/Müslümanların ellerinden bu imkanlarının alınması anlamına geliyor. Irak işgaliyle Amerika'nın ülkede tesis ettiği siyasal ve sosyal düzenin sonucu olarak ortaya çıkan ve Suriye iç savaşıyla da derinleştirilmeye çalışılan etnik ve mezhep ayrışması da bu gelişmeler bağlamında zikredilmelidir. Zira bu gelişme de İslam'ın eşitçi ve adil söyleminin Batılı ırkçı paradigma karşısında boğulması çabası olarak ortaya çıkmaktadır.

Toplantıda, konuşmacılar “hırsızın hiç mi suçu yok?” diyerek çuvaldızı da bölge halklarına batırdılar. Bölgede meydana gelen olaylar karşısında inisiyatif alarak elini taşın altına sokabilecek sorumluluk bilincinin ve diğerkamılığın zayıflığına işaret ettiler. Diğer taraftan olaylar karşısında toplumların sağduyusunu yansıtabilecek, sözü dinlenen kişilerden oluşan örgütlü bir yapılanmanın olmayışı da şikayet edilen konular arasına girdi.

dübam

10. YILINDA IRAK İŞGALİ

TOPLANTI METNİ

Aynur Erdoğan: Irak işgalinin üzerinden 10 yıl geçti. Saddam'ın elinde kitle imha silahları olduğu gerekçesiyle ve bahanesiyle gerçekleştirilen bir işgaldi. Ama bunun maliyeti daha çok Iraklı halka oldu. Elimizde kesin rakamlar olmamakla birlikte 1 milyondan fazla Iraklı'nın öldürüldüğü, yaralandığı veya tecavüze uğradığı söyleniyor. Sadece son 4 yılda 1.600.000 Iraklı göçmen olmuş; evlerinden, yurtlarından yerlerinden ayrılmak zorunda kalmış. Bu, işgalin rakamsal ifadesi... Diğer sonuçlarını bu toplantıda konuşmaya çalışacağız.

Işın Hanım'la başlamak istiyorum. Irak işgalinden birkaç ay önce Bağdat'ta bulunma imkanınız oldu. Irak işgali sürecinde televizyonlarımıza yansıyan görüntülerde daha çok Amerikan askerlerine çiçekler verildiği, hoş geldin nidalarıyla karşılandığı bir ortamı izledik. Sizden işgalden hemen önce oradaki atmosferi dinleyelim. İnsanların beklentileri neydi, savaş tartışmalarını nasıl karşılıyorlardı? Ve işgalden önceki insanların ekonomik, sosyal hayatlarında durum nasıldı?

Işın Eliçin: Tek kelimeyle söylemek gerekirse 'tevekkül içindeydiler' diyebilirim. Savaştan 4 ay önce, Kasım ayında, Ramazan sırasında gittim ve 2 hafta kaldım. Bağdat ve Basra'da zaman geçirdim. Tam da ambargoların 10 yıl yıprattığı ortamda halkı görmek, bunun etkilerini araştırmak için. Tabii kitle imha silahları konuşuluyordu, o dönemde gündem buydu. Benim için ilginç olan yanı, uygarlığın doğduğu topraklar olarak bildiğimiz, -Sümerler tekerleği orada döndürdü, Hammurabi kanunlarını orada yazdı, Hz. İbrahim oralıydı- bir coğrafyayı sadece sadece Saddam Hüseyin'in kimyasal silahı var mı, yok mu tartışmasıyla anmaya başlamamızdı? Medyada özel olarak Irak'a dair, insanına dair çok fazla bilgi yoktu. Ve 1991 Körfez Savaşı'nı biz sadece gökyüzünde havai fişeklere benzeyen bombalar olarak görmüştük. Gittiğim zaman gördüğüm manzara ilginçti; çünkü 12 yıllık bir ambargo sürecinden bahsediyoruz. İlk beş yılında da Birleşmiş Milletler'in rakamlarına göre 500.000 Iraklı çocuğun dolaylı bir şekilde ölümüne neden olduğu söyleniyor. O kadar sıkı ve keskindi, petrol karşılığında gıda ambargosu. İlk bakışta Bağdat'ta, bizim dolaştığımız yerlerde, merkezde hemen göze çarpan bir ambargo etkisi

yoktu ama biraz daha irdelemeye başladığımızda çok ağır sonuçlarını gördük. Bir kere çok parasızdı insanlar. Çok çok ağır bir ambargo uygulanıyordu. Devlet herkese ayrı tayınlar veriyordu. Onlarla gıda ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Günde kişi başına ortalama 2000 kalori düşecek şekilde ayarlanmış ve Birleşmiş Milletler'in desteklediği gıda politikası. Eğitim ve sağlık hizmetleri parasız tutuluyordu. Irak aslında o ambargolardan önce 90'lı yıllarda bölge ülkeleri içerisinde eğitim ve sağlık harcamaları bakımından en ileri olan ülkelerden bir tanesi idi. Bir de İran-Irak Savaşı var. Savaş ve ambargonun etkisi halkı zaten çok yıpratmıştı. O dönemde hatırlıyorum, bir dolar 2000 Irak Dınarı idi, ama bununla gerçekten alınacak bir şey yoktu. Bizim şoförümüz bir gaziydi... Savaşı'tan dolayı sakat kalmıştı. 3 dolar aylık maaş alıyordu. Fakat herkesin evi vardı, bir tür güvenceleri vardı,

12 yıllık bir ambargo sürecinden bahsediyoruz. İlk beş yılında da Birleşmiş Milletler'in rakamlarına göre 500.000 Iraklı çocuğun dolaylı bir şekilde ölüme neden olduğu söyleniyor.

devlet güvencesinde bir toplumdur. Herkes Saddam Hüseyin'in gitmesini istiyordu ve bir savaş bekliyordu. Savaşın yarım kaldığını, Amerika Birleşik Devletleri'nin orayı işgal edeceğini düşünüyorlardı. Hepsi öfkeliydi, hiçbiri Amerika'ya karşı en ufak sempati duymuyordu, özellikle Basra'da güneyde Şiiler, ki sonradan iktidara geldiler, çok öfkeliydiler. "Bizi 1. Körfez Savaşı sırasında kandırdılar ama Kuzey Irak'ı daha ayrıcalıklı bir bölge yaptılar. Bizi ise baba Bush yarı yolda bıraktı" diye söyleniyorlardı. Biz gazeteciler orada, yanımızda hep muhaberrattan bir görevliyle gezebiliyorduk ve konuşabiliyorduk. Hepimizin merak ettiği yer, sonradan Saddam City olarak adlandırılan mahalleydi. Çünkü orada Şiilerin çoğunlukta olduğunu biliyorduk. Ve orada nasıl bir hava var onu ölçmek istiyorduk. Ama bize orayı göstermemek için

bin dereden su getirip "orada Çingeneler var, hırsızlık var oraya gitmeyin" diyorlardı. Savaş sonrasında oradan Mukteda el Sadr çıktı ve direnişi örgütledi ilginç bir şekilde... Biz o sıralarda Amerika'yı destekleyebileceği düşünüldüğü için, Saddam karşıtı bir hava olduğunu düşündüğümüz için orayı görmek istiyorduk. Orası gettolaştırılmış bir bölgeydi.

A.E: İşgal sonrasında orada iç sosyal bir denge oluştu. Bu denge Irak'ta uzun vadede sürdürülebilir mi, Irak'a istikrar getirebilir mi?

Furkan Torlak: Irak içerisinde mevcut bir demografik nüfus yapısı vardı. Ama bu demografik nüfus yapısının siyasal kimlikler şeklinde ortaya çıkmasıyla sizin belki işaret

etmeye çalıştığınız denklem oluştu. Aslında, siz de bahsettiniz, Irak işgal edildikten sonra ciddi bir göç oldu. Özellikle Bağdat'tan ya da Enbar gibi çatışmaların yoğun olduğu bölgelerden gerek Ürdün'e gerek Suriye'ye, civar ülkelere, Türkiye'ye bile, çok az olsa bile, Avrupa ülkelerine, Amerika'ya, Kanada'ya göç oldu. Daha önceden göç etmiş kişilerden geri dönenler oldu. Ama mesela Suriye'de yaklaşık 2 milyon civarı mülteci vardı. Ürdün'de de... Dolayısıyla bu ülke içindeki demografinin değişmesine yol açtı. Mesela Sünnilerden Saddam döneminde siyasi alanda etkili olan birçok kişi Ürdün'e kaçtı. Ya da farklı bölgelerden Suriye'ye kaçanlar oldu. Dolayısıyla işgalle birlikte ülke içerisindeki demografik yapıda değişiklikler de oldu.

A.E: Şiilerin, Kürtlerin ve Sünnilerin yoğun olarak bulunduğu üç bölgenin taksimi, bu doğal demografik yapıdan mı kaynaklanıyor?

F.T: Bir demografik yapı var ama mesela Türkiye'de, İslam Dünyası'nda pek çok kentte tarih boyunca farklı etnisite ve farklı düşüncelerin, fikirlerin, mezheplerin bir arada yaşadığını görüyorsunuz. İslam Coğrafyası'nda Bağdat olsun, Şam olsun, Kahire olsun pek çok kent, çok farklı demografilerin, çok farklı düşüncenin bir arada yaşadığı merkezler olmuşlardır. Ancak Irak'ta Sünnilik, Şiilik, siyasi kimlik olarak ortaya çıktı. Kürt siyasi kimliği uzun süre zaten vardı. Osmanlı'nın parçalanmasından itibaren Doğu'nun çözülmemiş bir Kürt meselesi vardı. Ama Irak içerisinde mezhep eksenli siyasi kimliklerin oluşması ve bu kimlikler ekseninde siyasi alanın şekillenmeye başlaması Irak işgali sonrasında daha yoğun bir şekilde gündeme geldi. Irak'ta siyasi alan, Iraklılık kimliği üzerinden şekillenmedi. Türkiye gibi ülkelerde siyasi partiler birtakım programlar etrafında şekillenir. Mesela Baas Partisi etnik ya da sekter bir parti değildi. Bir programı vardı, bu program ekseninde o programı benimsemiş insanlar bir siyasi faaliyet yürütüyorlardı. İşgal sonrasında bu durum değişti. Mesela bütün Iraklı Şiiler, Şiiler'e oy verdi. Bütün Iraklı Sünniler, Sünniler'e oy verdi. Yine Iraklı Kürtler'in Kürtler'e oy verdiği etnik ve sekter kimliklerin siyasi kimliğe ve siyasi davranışta

belirleyici olduğu bir denklem oluştu. Amerika işgal etti de uzaydan oraya Şiiler ya da uzaydan Sünniler, Kürtler gelmedi. Vardı ama bunun siyasi kimlik olarak öne çıkması, siyasal alanda belirleyici olması işgal sonrası oldu diyebiliriz.

A.E: Üçlü taksim olarak şekillenen coğrafi yapılanma da mı işgal öncesinde mevcuttu?

F.T: Orada ufak değişiklikler oldu; Irak'ın 9 tane kenti Şiiler'in yoğunlukta olduğu kentlerdi. Bunlar özel olarak güney bölgenin 3 kenti Kürtler'in yoğun olduğu; Süleymaniye, Erbil ve Dohuk. Sünnilerin yoğunlukta olduğu, hatta ezici çoğunlukta olduğu Enbar, Selahaddin, Musul, bir de Diyala var. Bağdat ise karışık bir şehirdi, Şiiler daha çok güneyde yaşıyorlardı. Yani burada demografik yapıdaki değişim daha çok Bağdat'ta oldu. Bağdat daha çok Sünni ağırlıktaydı. Şii ağırlıkta ve %60'a %40, %70'e % 30 gibi bir yapı doğdu. Bu arada Kürtler de Bağdat'a geldiler. Koruma amaçlı, bürokrasiye girme amaçlı, aileleriyle birlikte geldiler. Belli Kürt mahalleleri de oluşmaya başladı. Dolayısıyla bir demografik yapı zaten vardı, işgal edildiğinde bazı değişiklikler oldu. Ama bunun siyasi kimlik olarak ortaya çıkması Irak'ın siyasi tarihi yeni bir şey.

A.E: Bu etnik ve dini kimliklerin siyasi bir kimliğe dönüşmesine demokrasinin doğuşu diyebilir miyiz?

F.T: Demokrasiden neyi anlıyoruz? Genel bir tanım yapmaya çalışırsak, alınacak kararlardan etkilenecek olan halkın, geniş halk kitlelerinin kendilerini ilgilendiren kararlara kendi kaderlerine müdahil olabilmesi, orada etkin olabilmesi bağlamında baktığımız zaman Irak'ta taban anlamında Sünni, Şii ve Kürtler kendilerini ilgilendiren kararlarda ne kadar etkili olabiliyorlar? Bence orada sıkıntı şu; kimlikler siyasallaştığı için insanlar belli programlara oy vermiyorlar. Partilerin aralarında çok az nüans farkı var. Mesela Şiiler Sadr, el-Hekim ve Maliki arasında bölünmüş durumda. Ama genel olarak Şiiler'e oy veriyorlar. Şiiler, falan parti bu ülkeyi daha iyi yönetir diye oy vermiyorlar. Şiiler olurlarsa iktidarda biz iş buluruz, aş buluruz, bizim şehrimize yatırım gelir ve daha iyi olur, ondan dolayı onlara oy veriyorlar. Sünniler de kendilerine ulusal anlamda Sünniler'in çıkarlarını koruyacağını düşündükleri insanlara oy veriyorlar, Kürtler de öyle. Kuzey Irak'ta Irak milletvekillerine Bağdat'la ilişkilerde o bölgenin çıkarlarını koruması bağlamında insanlar oy veriyorlar. Ama bölge içerisine baktığımız zaman,

her zaman elitler kendi yakınını, aşiretini, akrabasını, çocuğunu, çoluğunu istihbaratın başına, bakanlıkların başına, kurumların başına, ticari işlerin başına getiriyor. Ve geniş halk kitlelerinin faydalanmadığı bir yapı var. Halkın oy verme işlemi sandığa gitme, yerel seçimler, genel seçimlerin daha şeffaf bir şekilde yapılması bağlamında Saddam dönemine göre ilerleme var. Ama siyasal sistemin tıkanıklığı dolayısıyla da demokratik mekanizma gerektiği gibi işlemiyor. Ama gerçekte halkın kendi çıkarları lehine yönetimi etkilemesi diye bir durum söz konusu mu? Öyle bir durum halen yok.

A.E: Baas Dönemi'nde de Şiiler rahatsızdı, yine Kürtler özellikle çok rahatsızdı. Yani yönetimle çok da barışık değillerdi. Şimdi de aynı durum... Değişen ne oldu sizce, burada bir istikrar sağlamadı mı bu 3'lü taksimle? Mesela cumhurbaşkanlığı, başbakanlık ve meclis başkanlığı düzeyinde bu siyasal güçlere temsil hakkı veriliyor. Kulağa hoş geliyor. Bu yapı uzun vadede oturursa istikrar getirmez mi Irak'a?

F.T: Yapının oturması, siyasal alanın Iraklılık kimliği üzerinden şekillenmesine bağlı. Türkiye üzerinden anlatalım... Biri oy verirken mesela siyasi ideolojisi olur, farklı programa inanır yahut oy verme işinde kendisine vatandaş olarak dönen bir şey olmasını bekler en azından. Mesela başörtülü üniversite öğrencisi oy verirken 'başörtü sorunumuz çözülecek diyor', öbürü mesela diyor ki şu belediye başkanı gelirse şuraya park yapacak, bize yol yapacak, bir şey yapacak diyor. Irak'ta o şekilde oy verilmiyor, "bizim kimliğimiz korunacak" deniyor. Çünkü bütün kimlikler varlık tehdidi algısı üzerine hayatlarını idame ettiriyorlar. Mesela eğer Sünniler tekrar iktidarı ele geçirirlerse bir katliam olacak korkusu pompalanıyor Şiiler'e. Sünnilere de mesela bu Şiiler işte kontrolü tamamen ele geçirirlerse Irak'ta hiç Sünni bırakmayacaklar deniyor, Şiiler tam güçlenirse Kürtler'i imha edecekler... Hani sürekli her bir kimliğin, siyasi kimliğin liderlerinin, öncülerinin kendi tabanlarına verdiği bir korku politikası var. O korku üzerinden de iktidarlarını perçinliyorlar. Baas Partisinin de aslında tarihine baktığımız zaman farklı dönemleri var. Baas Partisi kuruluş itibarıyla bir Arap milliyetçiliği, bir üçüncü dünyacılık var. Onun yanında çeşitli sol görüşler var. Mesela kamulaştırma işte toprakların kitlelere verilmesi,

Ama bölge içerisine baktığımız zaman, her zaman elitler kendi yakınını, aşiretini, akrabasını, çocuğunu, çoluğunu istihbaratın başına, bakanlıkların başına, kurumların başına, ticari işlerin başına getiriyor. Ve geniş halk kitlelerinin faydalanmadığı bir yapı var.

işçi sınıfının oluşturulması vs. Program üzerinden bir siyasal alanın belirlenmesi... Sonuçta farklı mezhep ve etnisitenin ötesinde bir parti. İran-İrak Savaşı olduğu zaman Şiiler de var Baas Partisi'nin içerisinde. Şiiler'in kendi sınır ötesi geleneksel ilişkileri var. Bundan dolayı o dönem için Baas partisi biraz daha Sünni tabanı öne çıkartmış mesela. Ama mesela Suudi Arabistan'la savaş olsaydı belki de rejim Sünnilere değil Şiiler'e yönelecekti. Yani Baas Partisi'nin Sünniliği pragmatik bir ilişkiyle şekillenmiş, İran-İrak Savaşı'nın şekillendirdiği Baas Partisi Sünnileri öne çıkardı, Şii kökenli subayların arka plana itti. Dolayısıyla Baas Partisi'ni de Sünni gibi nitelemek yanlış. Çünkü Sünni teolojiden farklı bir düşüncesi, bir ideolojisi, dünyayı anlamlandırma biçimi var.

A.E: Farklı bir siyasal denge vardı, şimdi işgalle o denge tamamen değişti. O sekter yapıya ve mezhep çatışmalarına girmeden önce Ahmet Hocam'a işgal sürecini Türkiye açısından sormak istiyorum. O dönemde mecliste 1 Mart tezkeresi oylandı ve reddedildi. O süreci sizden dinleyelim. Bugünden baktığımızda o tezkere geçseydi ne tür sonuçlar doğardı, siz geçmemesini nasıl yorumluyorsunuz?

Fakat demir perde çözüldükten sonra ikinci Bush'un en büyük düşmanı insan hakları kurumları olmuştu. Ve insan hakları söyleminin gereksiz olduğunu, hatta güvenlik mi özgürlük mü kavramının acayip bir şekilde karşıtlık anlamıyla ele alındığını görüyoruz.

Ahmet Mercan: Bu 2. Irak işgalini anlamlandırmak için epey geriye gitmek daha isabetli olacak diye düşünüyorum. Özellikle 1991'deki 1. Körfez Savaşı'na dönmek ve ondan öncesini de yorumlamak lazım. Bir defa 1989'da Gorbaçov'la baba Bush'un Malta'daki buluşması bence tarih açısından kritik bir duruma işaret eder. Oradaki görüşmeyi demir perdenin çözülmeye durduğunun karşılıklı ifşa edilişiyle birlikte soğuk savaş döneminin ortadan resmen kalkışının bir tarihi olarak ele almak lazım. Çünkü bir kutbun lideri diğer kutuptan yardım talep ettiğinde artık dünya tek kutuplu olmaya başlamıştır. Ve o süreçleri takip ettiğimiz zaman şunu görüyoruz ki Polonya ve çevresindeki ülkeler, yani Doğu Avrupa'nın patır patır çözüldüğünü sonra, Türki Cumhuriyetleri'nin, yani SSCB'nin dağılmasıyla birlikte dünyada, o zamana

kadar soğuk savaş dönemi diye adlandırılan ve dengeli hareket edilme durumunda olan yani çift terazili bir dönem sona ermiş oluyor. Yani Varşova Paktı ve Nato Paktı karşılıklı dünyanın siyasi dengesini kuruyordu. Varşova Paktı'nın dağılmasıyla birlikte

Amerika'nın Rusya'ya liberal bir zihniyetle müdahale ya da katkı sağlaması, dünyada yeni bir şekillenmeyi yeni bir siyaseti meydana getirdi. Buna yenedünya düzeni dendi. Bu yenedünya düzeni artık Amerikan İmparatorluğu'nun dünyanın her yerinde bulunabilme ve 'niye buradasın' sorusunun sorulamayacağı bir dönem olarak ifade edilebilir. Mesela insan hakları 1975'lerde Helsinki Senedi ile birlikte ancak kabul etmişti. Fakat demir perde çözüldükten sonra ikinci Bush'un en büyük düşmanı insan hakları kurumları olmuştu. Ve insan hakları söyleminin gereksiz olduğunu, hatta güvenlik mi özgürlük mü kavramının acayip bir şekilde karşıtlık anlamıyla ele alındığını görüyoruz. Bu işte dünyanın yeni bir mecraya girdiğinin işaretiydi. Ve bu durumla birlikte Irak'ta da şöyle bir sorun yaşanmaktaydı; 1. Dünya Savaşı'ndan sonra sınırları çizildi. Zaten oradaki bölge sınırları çok anlamlı sınırlar değil yani demografik yapıya baktığınız zaman akrabaların bir tarafta diğerlerinin bir tarafta yani aynı mezhepten insanların arasından çizgiler geçirilerek oluşturulmuş sınırlar. Bu sınırlara daha önce de itiraz edilmişti ama İngilizler etkindi o zaman bölgede, bunu kabullenmemişlerdi. Daha sonra 1991'in yine öncesinde Saddam Kuveyt'in petrolerinin bir kısmı da kendi hakkı olduğunu iddia etmeye başladı ve, 80 milyon dolar sanyorum, bir borcun silinmesini istedi. Bununla birlikte sorun başlamış oldu. Ve enteresandır Bağdat Amerikan elçisi "bu sizin sorunuz, biz buna karışmayız" gibi bir ifadeye bulunuyor. Bu resmen şu demektir, "Amerika size karışmayacak, siz istediğiniz gibi yapabilirsiniz". Müdahale edin çağrısı olarak da kabul edildi. Ve akabinde öyle oldu, Irak Kuveyt'e saldırdı ve işgal etti. Akabinde de bilindiği gibi 17 Ocak tarihinde bombalar patlamaya başladı.

A.E: Evet, biz de canlı yayında izledik.

A.M: Fakat en dehşet tarafı orası. Burada insan algısının mühendislikle dönüştürülmesi çabasını görüyoruz. Yani bir insan öldürme ameliyesinin, bir havai fişek gösterisine denkleştirildiğini görmek. Bu işte dünyada çok acı bir şey ve bundan sonra insanın malzeme olacağını ve insanın hani insan yerine koyulmayacağını artık bir ifadesiydi. Orada bütün dünyanın ayaklanmasını bekliyorduk. İnsan hakları mücadelesinde bizzat fiili olarak da bulunduğumu biliyorsunuz. Bundan dolayı ben o dönemi çok acıklı bir dönem olarak niteliyorum. Bir de Gazze var ona benzer... Bir defa insanın kıymetli bir varlık olduğunu, hiçbir şeyine karışmadan önce, fikrini öğrenmeden, inancını öğrenmeden önce biyolojik bir tanımıyla birlikte dünyanın en kıymetli varlığı olduğunu bizim kadim kültürümüzden biliyoruz. Ama burada naklen yayında insan öldürülüyor ve naklen yayında dünya bunu

izliyor ve hiç tepki göstermiyor ya da yeterli tepki göstermiyor. O zaman çevirmenlerin, spikerlerin naklen yayımları da şöhret oldu. Şimdi bu, aslında yenedünya düzeninin ne yapacağını işaretlerini veriyordu. Nasıl bir insan tanımlı getiriyor...

A.E: Nasıl bir savaş metodu...

A.M: Evet. Amerika'nın nasıl bir yöntem izleyeceğini gösteriyordu. Ve nitekim 2. döneme baktığımız zaman mesela bunun işaretlerini, nasıl bir cesaret edinildiğini görüyorsun.

Amerika'nın Birleşmiş Milletler'e rağmen oraya girme cesareti, 1. Körfez Savaşı'ndaki o havai fişeklerin dünyayı sessizliğe boğmasıyla çok ilintili bir durum.

A.E: 2. dönem?

A.M: 2. Körfez Savaşı. Mesela Birleşmiş Milletler gidiyor orada, kimyasal tesisler var mı yok mu araştırıyor, hiçbir şey bulamıyor. Buna rağmen Amerika oraya müdahale ediyor. Amerika'nın Birleşmiş Milletler'e rağmen oraya girme cesareti, 1. Körfez Savaşı'ndaki o havai fişeklerin dünyayı sessizliğe boğmasıyla çok ilintili bir durum. Nitekim 1. Körfez Savaşında görünür, yani bedeni olan bir sorun vardı ortada ve 28 ülke buna destek vermişti. Gerek fiili olarak gerek siyasi olarak bu destekle birlikte bölgedeki siyasi yapı da çok sarsıldı. Mesela Suud, Türkiye ve İsrail'in aynı çizgi üzerinde haberleri olmaya başladı vs. Neticede 2. istilada bu kadar uluslararası destek yoktu. Yani Fransa'nın, Almanya'nın birtakım itirazları da oluşmaya başlamıştı. Çok ilginçtir 'özgürleştirme operasyonu' şifresiyle ikinci savaş yapıldı. Bir çocuğun mantığına ben çok güvenirim... Bir çocuk Türkiye'nin yerini göster haritada dediğiniz zaman gösteriyor ya da başka bir ülkeyi... Ama Amerika'nın yerini bana gösterin dediği zaman çocuk onu nerelerde gösterecek. Irak'ta Amerika, şimdi Uzak Doğu'ya da yani Asya'ya doğru iyice açılmaya başladı. Nerede göstereceğiz bunu ve bunu nasıl izah edeceğiz? Bu bir tanımlama, bu bir imparatorluk, tarihin sonu, medeniyetler çatışması bunun teorisini oluşturuyor. Hollywood bunun bilinçaltındaki görsel ayağını oluşturuyor. Amerika dünyayı yumuşak güç dediği kültürle ve askeri güçle düzenlemeye çalışıyor. Bunun karşısında uluslararası toplum dedikleri hiçbir manaya gelmeyen, bir yaptırım olmayan bir yapı var. Bir şeyin kabul edilebilir olması için meşruiyet temelli olması lazım. Bu meşruiyeti Amerika nereden alıyor sorgulamasını bazen siyasi analizler içinde çokça unutuyoruz. Ama o

çocukça saflığı, o muhakemeyi kaybetmememiz lazım. Yani bugün 2002’de kurulan Lahey’deki ceza mahkemesi güya 1995’te buna destek verirken Amerika, daha sonra bu mahkemelerin aleyhine çalıştı ve çok büyük yatırımlar yaptı. Yani oraya destek veren ülkelerle birebir anlaşma yaptı. Eğer oraya destek verirsiniz Amerikan personelinin uluslararası arenada başka yerlerde muhakeme edilmesini isterseniz size her türlü yardımı keserim gibi tehditler var. Şimdi böyle bir dünyada yaşıyoruz.

A.E: Bu girizgahtan sonra 1 Mart tezkeresinin yerini sormam biraz tuhaf mı?

A.M: Yok. 1 Mart tezkeresi olduğu zamanlarda biz fiili olarak meydanlardaydık ve orada güzel bir şey de yaşandı. Her şerde bir hayır vardır diye baktığımızda mesela Küresel BAK diye bir şey ortaya çıktı. Dünyada ve Türkiye’de bulunan bütün sivil toplum örgütlerinin -ki bunların içerisinde alabildiğine uç, alabildiğine farklı örgütler de var- birleşerek bu savaşa karşı eş zamanlı olarak dünyanın her yerinde aynı anda etkinlikler yaptığını görüyoruz. Hem kurumlar kendi başlarına bunu yapıyorlar hem birlikte hareket ediyorlar. O tarihlerde bizim pek çok faaliyetimiz oldu. Tek tek milletvekillerini bilgilendirmek için çalışıldı. Türkiye orada çok güzel bir karar vermiş oldu. Daha doğrusu rakamsal değil ama orantısal olarak... Ve bu tezkerenin çıkmaması inanın dünyanın her yerinde Türkiye adına çok büyük kazançtı. Hatta bizim bir arkadaşın şöyle bir hatırası vardı, bir şekilde Brezilya’ya gitmiş, şirketin ödülü olarak bir gezi. O gezide sahilde gezerken boncuk satan bir bayan geliyor yanına. Onunla konuşuyorlar, nerelisin falan, Türkiyeliyim deyince kadın öve öve bitiremiyor. Niye bu kadar övüyorsun, hiç Türk tanıyor musun, hayır tanımıyorum, ilk seni tanıyorum ama siz tezkereye geçit vermediniz, diyor. Yani bu önemli bir olaydı. Çünkü bölgenin farklı dinamikleri var, yani bölgeye neresinden dokunursanız dokunun ya da karşıt olan gruplar dahi temelde bir kardeşlik ve bir medeniyetin çocukları olarak karşımıza çıkıyor. Ama stratejilerin bir parçası olma durumunda kalıyorlar. Ne bileyim bir zorbalık karşısında isteyerek yapmadıkları şeyleri yapma durumunda kalıyorlar.

A.E: Yani toplumsal dinamikler harekete geçtiğinde aslında siyaseti zorlayıcı olabiliyorlar. Amerika’nın demokratikleştirme, oraya özgürlük getirme gibi aleni ilanları vardı. İşgalden sonra hem sosyal hem ekonomik olarak ülkenin her şeyiyle tekrar yapılandırılması söz konusu. Mesela ortalama bir vatandaşa Amerika Irak’a niye girdi diye sorduğunuzda ilk söyleyeceği şeylerden birisi ‘petrol’ olur. Böyle bir

algı var. Öncelikle bu algı gerçekten doğru mu? İkinci olarak, insanların hayatında ne değişti? Yani mesela o kadar zengin petrol yatakları üstünde oturan bu insanlar artık özgürleşip demokratikleştikten sonra bu petrol kaynakları kendilerine yarar hale geldi mi?

“Önleyici vuruş” kavramıyla Amerika Birleşik Devletleri, Birleşmiş Milletler yapılanmasını zaten yok etti. 5 daimi üyesi var diyoruz ama Amerika Birleşik Devletleri o 5 daimi üyeyi de geçersiz kılacaktır.

I.E: Ben ondan önce şuna cevap vermek istiyorum. Ahmet Bey’in söylediği yerden, ona eklemek adına biraz da Furkan’a sorduğum soruya değinmiş olacağım. Ahmet Bey, soğuk savaş sonrasını anlattı. Geçen başbakan ya da dış işleri bakanı, bu coğrafyada da benzer değişiklikler olduğuna işaret etti. Çünkü oradaki ulus devlet yapılarında diktatörler rejimler oluşmuştu. Onların değişmesi gerekiyordu. Bu düşünülebilir bir nokta olarak. Savaşla ilgili olarak çok önemli 2 şey eklemek istiyorum. Bir tanesi “önleyici vuruş” kavramıyla Amerika Birleşik Devletleri, Birleşmiş Milletler yapılanmasını zaten yok etti. 5 daimi üyesi var diyoruz ama Amerika Birleşik Devletleri o 5 daimi üyeyi de geçersiz kılacaktır. Ve bugün dünyanın güçlü ülkeleri ki bunun içinde. İsrail’i koyarız mutlaka, Hindistan’ı bile ekleyebiliriz aslına bakarsanız. Gerek kendi arka bahçelerinde olsun gerek komşularıyla ilişkilerinde olsun, bu karar çıkarmadan saldırı yapma, önleyici saldırı adı altında saldırı yapmayı tesis etti. Saldırganlık... Bunu yerleştirdi bunu meşrulaştırdı. Her ülkenin kendi iç sorunları vardı. Rusları, Çeçenleri gibi. Herkesin bir arka bahçesi vardı toparlayacak. Birbirleri arasında böyle anlaşmalar da oldu. Bir de gazeteci diye bir kavram ortaya çıktı 2. işgal sırasında. Ondan önceki savaşta zaten gazeteci falan da yoktu. Sadece CNN vardı. Ama ilginç bir şekilde el-Cezire ortaya çıktı. Bunun sonradan Arap kamuoyu için olumsuz etkileri de vardı aslında; onları kurbanlaştırıcı, pasifleştirici ama o dönemde çok önemliydi. İlk defa biz bombaların düştüğü her bir yerde el-Cezire Arapça’nın muhabirini gördük. Yerel muhabirler kullanıyorlardı ve olağan üstü bir gazetecilik yaptılar. Dünya çapında bir savaş karşıtlığı olduğu için gazeteciler de hayatı pahasına çalıştı. Özgürlük getirecek olan Amerikalılar basın özgürlüğü falan derken gazetecileri öldürdüler, otellerini bombaladılar, bunları hatırlamış oldum.

Halka gelince; halk özgürleşmedi, halk o zamanda zaten kendisi sahip olduğu o coğrafyanın kaderi kısmeti bu, diyor şimdi de... Rejimlerin hiçbirisi zaten orada o topraklar üzerinde

söz sahibi değil. Hala da öyle birçoğu, onunla ilgili bir kavga, savaş veriliyor. Hem de meşruiyetlerini halklarından alan değil belli ölçülerde, Amerika Birleşik Devletleri'nden yahut başka bir ülkenin yapmış oldukları ittifaklardan alan o bölgelerde büyük güçlerin dengelerini korumak, üslerini barındırma gibi ilişkilerinden alıyorlar. Irak çok büyük bir ülke, 20-22 milyon nüfusu vardı 10 yıl önceki savaşta. Şiiiler'in çoğunluk olduğunu söylüyorduk. Fakat şunu hatırlatalım, algıyla oynama, gazeteciler, gazetecilik işiyle ilgili. Ben Irak dönüşü yazdığım yazıda biraz kinayeli de yazmaya çalışmışım. Hep şöyle diyorlar o zaman; Başkan Bush da babasının 1991'de yaptığı gibi, bombalayacak, bu kesin, herkes bunu konuşuyor... Bir kere bu çok ayıp. Elektrik, kanalizasyon sistemleri, yolları ve köprüleri hedef alırsa sırf salgın hastalıklar yüzünden on binlerce ölü olur, hesaplar böyle. Bir de ordu bölünür, iç savaş çıkarsa Bosna'da gördüklerimiz Irak'takinin yanında mahalle kavgası gibi kalır, deniyordu. Yani bize iç savaşta, bu adamlar birbirlerini kesecek bilgisi veriliyordu. İşin ilginç tarafı 10 yıl sonra -başka bir başlıkla, başka bir yönü öne çıkartsalar da- BBC Arapça ve İngiliz Guardian Gazetesinin ortak yapmış olduğu bir araştırma yayınladı. Buna göre Amerika Birleşik Devletleri kirli bir savaş yürütmek için, mezhep savaşlarını körüklemek için devlet tugayları olarak bilinen Şii, mezhepçi bir milis grubu, özel olarak Irak'taki polis güçlerinin içine 2004 yılından itibaren yerleştirdi ve işkenceleri onlara yaptırttı. Bu tugaylar tam da direnişi kırmak için, ama direnişi kırarken mezhep savaşını geliştirmek için eğitildiler. 2006 yılında öyle bir dönem oldu ki sokaklardan ceset çıkıyordu. Kimin kimi nasıl öldürdüğü belli değil. Şiiilerle Sünniler Bağdat'ta beraber yaşarlarken mahallelerini değiştirmeye başladılar. En büyük göç o sırada oldu. Konuşmadığımız bir yönü var; Hıristiyan hiç kalmadı. O ülkede Keldaniler, Süryaniler vardı mesela. Onların hepsi ülkeden ilk kaçmak zorunda bırakılan insanlar oldu.

F.T: 2008'de evlerine gittim.

A.E: Kimin evine gittiniz?

F.T: Keldani, Asuri... Bir kısmı Suriye'ye, bir kısmı Avrupa'ya göç etti, bir kısmı duruyor ama çok az. Kuzey Irak'ta da var.

I.E: Bir de anayasal yapı, seçim sistemi vs. Amerika Birleşik Devletleri kendi istediği yönde tesis ettirdi. Kendi valilerini, yöneticilerini yerleştirdiler. Sistemi kurarken de

Anayasal yapı, seçim sistemi vs. Amerika Birleşik Devletleri kendi istediği yönde tesis ettirdi. Kendi valilerini, yöneticilerini yerleştirdiler. Sistemi kurarken de Amerika Birleşik Devletleri, tabii ki öncelikle kendi çıkarlarını düşündü.

Amerika Birleşik Devletleri, tabii ki öncelikle kendi çıkarlarını düşündü. Her şeyi Amerikan komplosuymuş gibi görmek istemiyorum. Hatta sormak istedim arkadaşlara, hırsız suçlu ama bunun hiç suçu yok mu? Şöyle bir şey de eklemek istiyorum bu kurguya; şimdi Amerika Birleşik Devletleri bu savaşta gerçekten güllerle çiçeklerle karşılanacağını sanıyordu. İlk 3 haftasında çok yoğun bir bombardıman yaptı ve çok ciddi ölümlere sebep oldu. Onu da yine sonradan araştırdılar. Öyle şeyler planlamışlar ki aslında ilk hedefleri ilk 3-4 günde Baas yönetiminin en önemli insanlarını bombalayıp yok etmekte. Tam öyle olmadı ve bir direniş oldu. Ben de görüyordum; insanlar, evet, Saddam'dan kurtulmak istiyorlardı ama Amerikan işgalini de istemiyorlardı, özel olarak Amerikalılara bir sempatileri yoktu. Ebu Gureyb skandalını unutmayalım. İnsanlar evlerinden toplanıp hapsedildi. Baassızlaştırma diye bir politika güdüldü. Halbuki Irak ambargo altında idi ve Baas Partisi zaten devletçi politikalar güdüyordu. Para yok, iş yok. Kurşun kalem girmiyor bu ülkeye, çünkü kurşun kalemin içindeki kurşunu sizin kitle imha silahı yapımında kullanılabileceğinize dair kuşkular var, ambargo kapsamında. Böyle bir ülkeden bahsediyoruz. %70 nüfusu

memur, devletten maaş alıyordu. Tek parti yönetiminden bahsediyoruz. Suriye'ye çok benzer yanları var. Devlette çalışabilmek için mecbursunuz Baas Partisi üyesi olmaya. Baassızlaştırmada Sünnilerle Şiiler'in şöyle bir fark oldu. Tabii ki Baassızlaştırma yaparken Amerika Birleşik Devletleri bu mezhep ayrımlarını derinleştirdi; kendi cephesinden bakan, Irak'ın iç dinamikleriyle çok da ilgisi olmayan adamları da oraya getirdi. Şiiler için şöyle bir sistem kurdular, biraz danışıklı dövüş olduğunu düşünüyorum. Şiiler dini mercilerine tövbe ederek Baas'ı bıraktım dediler, ben artık Baas üyesi değilim deyip kağıt aldılar...

A.E: Şiiler bu anlamda Baas'tan paçayı kurtarabildiler?

I.E: Yani onun mekanizmaları oluşturmaları daha kolay oldu. Ama sonuçta, Amerika'ya içinde Şiilerin, Sadr gibi insanların olduğu meşru direniş var. Sünniler de bu Baassızlaştırma politikasından en çok mağdur oldular. Biz oraya giderken Saddam'ın çevresi, komutanları Sünni diye biliyorduk. Dolayısıyla Baassızlaştırırken üst kademe, yani Sünnilik çok böyle ayyuka çıkan bir şey oldu. Felluce'nin bulunduğu Anbar

eyaletinde insanlar direnişini örgütlediler. Çünkü işsiz kaldılar birdenbire. Ama o açıdan da belli politikaların sürecin önünü açtığını düşünüyorum.

A.E: Petrol kaynaklarının geliri el değiştirdi mi? Halkın yaşamında, refahında bir değişiklik oldu mu?

I.E: BCC vs. araştırmış bu konuyu... Dünyanın 3. büyük petrol rezervine sahip, doğalgazı da çok çok inanılmaz derecede büyük olan bir ülkeden bahsediyoruz.

A.E: Ülke ekonomisi aslında petrol ve doğalgaz üzerine kurulu.

I.E: Bunun satışına kurulu, fakat ülkede elektrik verilemiyor. Dünya Bankası'nın rakamlarına göre 2003 yılında hidroelektrik barajlarından aldıkları, yani enerjiye dönüştürdükleri % 1,5 oranındaymış. %98,5'i petrolle döndürüyorlar. 2010 yılında % 9,5 hidroelektrik olmuş.

F.T: Su yok ki hidroelektrikle üretsinler.

I.E: Biraz yükseltmişler, çeşitlendiriyor havalarında.

A.M: Maliyetlerle ilgili... Fuel oilden enerji üretmek daha hızlı yapılıyor ama daha maliyetli. Ama maliyeti düşük olduğu için öncelikli olarak direkt fuel oilden ve doğalgazdan üretiliyor.

I.E: Ben gittiğimde herkesin otomobili var gibi gözüküyordu, en azından Bağdat'ta. Rakamlarıyla yüzde 43'müş, şimdi o % 35'e gerilemiş. İnsanların hayatlarında öyle çok düzelme olmadı.

A.E: Şuna bakabilme imkanınız oldu mu mesela: Bu kadar zengin petrol kaynakları olmasına rağmen ne çıkaran Iraklı şirketler veya Irak devlet yönetimi ne de bu kaynaklar kendi halkı için kullanılabilir. Mesela bunda Saddam Dönemiyle sonrasını karşılaştırma imkanınız var mı?

I.E: Yok ama ben bir şey bulmuştum. Ama kendi liderleriyle nasıl hiyerarşik ilişkiler ağı kurduklarını anlatmak için şunu söyleyebilirim: 2010 yılında yani Arap isyanları

başladıktan sonra aslında Irak'ta da benzer taleplerle insanlar sokağa çıkmışlardı. O sırada dünya medyası ilgilenmeye başladı. Şöyle söyleyeyim; devlet okulundaki iyi bir öğretmen maaşı ayaklandıkları dönemde ayda 600 dolarmış. Milletvekili maaşı da 27.000 dolarmış. Yolsuzluk diz boyu, herhalde dünyanın en yolsuz ülkelerinden biri...

F.T: Gözlenebilir düzeyde değil, yani değerlendirme dışı gibi bir ülke. Kurumsal olarak oturmadığı için gözlem yapamıyoruz.

A.E: Mesela petrol çıkaran şirketlerin hangi şirketler olduğunu gözleyebiliriz. Bu petrol kaynaklarının nerelere aktığını gözleyebiliriz?

I.E: Bu tek başına tek bir ölçüt olamaz. Petrolü bizim ülkemizde de yabancılar çıkartıyor, birçok şirket çok uluslu, önemli olan o üretimden geriye dönüş oluyor mu o insanların hayatlarına, Irak'ta yok öyle bir şey.

Enerji satılıyor, enerjiden para geliyor, herkese maaş veriliyor...

Para var ama üretim diye bir şey yok. Yani siyasi belirsizlik olduğu için fabrikalar kurulamıyor, üretim yapılamıyor.

F.T: Sanki daha kaliteli arabalara biniyorlar gibi geldi. Son gittiğimde poşetleri çıkartılmamış arabalarla geziyorlardı. Yani çok para var ama parayı ne yapacaklarını bilmiyorlar gibiydi. Enerji satılıyor, enerjiden para geliyor, herkese maaş veriliyor... Para var ama üretim diye bir şey yok. Yani siyasi belirsizlik olduğu için fabrikalar kurulamıyor, üretim yapılamıyor. Bir şeyleri satıyorlar, gelen parayı da harcıyorlar. Hatta nasıl tüketceklerini de bilmiyorlar. Fakirlik var ama fakirlerin sınıf atlama ihtimali daha fazla. Ve en fazla iş güvenlik sektöründe var. Önemli kişiler 30-40 korumayla geziyor. Hatta milletvekillerine 30 koruma hakkı veriyorlar. 30 korumanın parasını da ona veriyorlar. Hatta bir Türkmen milletvekili vardı, korumasız geziyordu, o parayı kendisi kullanıyordu.

I.E: Ama devamlı insan ölüyor. 1 milyon diyoruz ama o rakamın doğru olmadığı sonradan anlaşıldı. İşgalden bu yana belgelenebilen sivil ölü sayısının 112 bin-126 bin arasında olduğu anlaşıldı. 1 milyon rakamı biraz abartılı.

F.T: 2011 sonlarına doğru toplam sivil halk ölümü 102 bin, Irak polis-askeri 10 bin, Amerikan askeri 4468, koalisyon askerleri 314 kişi olarak bağımsız veriler vardı.

A.E: Ama insanlar ölmeye devam ediyor.

F.T: Sonuçta esas mesele rakamların ötesinde Bir şey.

A.E: 2005 yılında bir anayasa onaylandı, meclisten geçti. Buna göre federatif yapı öngörülüyor. Sizce federatif yapı hayata geçirilebilir mi, geçtiği takdirde mesela İran'ın Irak üzerindeki nüfuzu artar mı?

F.T: Aslında Irak anayasasıyla gelmiş bir federasyon yok. Fiili federasyonu anayasaya yazmışlar. Yani fiili olarak 36. paralel diye orada bir olgu var yani kuzeye uçak uçuramıyorsun, giremiyorsun. Şu da ilginçtir: 1. Körfez Savaşı, 2. Körfez Savaşı denildi; Araplar öyle demiyor mesela bu biraz Batılı bir tanım. Araplar 1. Körfez Savaşını Irak-İran Savaşı olarak, 2. Körfez Savaşı'nı Birleşmiş Milletler gücünün bölge ülkeleri üzerinden, Irak'a saldırısı olarak, Amerikan işgalini ise 3. savaş olarak tanımlıyorlar. Batıların girmedeği savaş, körfez savaşı sayılmıyor batılılar açısından... Bir kere kuzey Irak'ta fiili, defakto bir durum vardı. Resmi olmasa da orada 3 tane şehrin ve kırsalının, Erbil, Süleymaniye ve Dohuk ve dolaylarında Barzani liderliğindeki KDP ve Talabani liderliğindeki KYB etrafında oluşmuş bir yapı zaten vardı. Washington Anlaşması oldu, kendi aralarında kavga ettiler, barıştılar... Irak anayasası, Kürtlerin Irak içerisindeki varlığını, federasyonu garanti altına aldı. Onun dışında anayasada yeni federatif yapılar kurulabilir de dendi. Hatta merkezi hükümet yani merkezi anayasa ile federatif yapının anayasası ya da yasaları çatıştığında federatif yapının yasaları öne geçirilir. Herhangi bir vilayette federasyon kurulmak istendiği zaman, vilayet meclisinin mesela üçte birinin önerisi, şu kadarının oylaması halkın % 60'ının oyu gerekli. Kolayca yeni federasyonların kurulabileceği gevşek bir yapı. Yani gevşek federalizm diyorlar, böyle bir yapı kuruldu. Kuzey Irak'taki durum zaten fiili olarak bir özerk yapı zaten vardı sadece yasallaşmış oldu. 2007-2008 iç savaşın yükseldiği dönemde el Hekim gurubu, Şiiler'in içerisinde o dönem daha güçlüydü. Biz de güneyde bir federasyon kuralım, kendi güvenliğimizi kendimiz sağlayalım gibi bir şey dillendirdi ama tutmadı. 2 nedenden tutmadı, 1- Irak halkında her halükarda bir milliyetçilik var, ulusal bir yönü var, şöyle ki mesela son seçimlere girerken ittifakın adını şöyle koydular: Mesela Kürtler, Kürdistan listesi; Şiiler de Sünniler de el-İrakiye grubu, Irak grubu, Irak İttifakı... Ulusal ittifak, milli ittifak, hep ulusallığa vurgu yapıldı. 1-Bir Iraklıların kendi içlerinde bir milliyetçilik duygusu var, 2-Şiiler federasyonu kabul ettikleri dönemde biz kendimizi ancak koruruz düşüncesindeydi.

Sonra iktidara geçince Irak'ın tamamını niye yönetmeyelim ki, algısına kavuşup, yani küçük olsun benim olsun değil, hepsi bizim olsun anlayışı hakim oldu.

A.E: En çok direnen Şiiler mi federatif yapıya?

F.T: Yok. En fazla Sünnilerin direnerdi. Çünkü Irak ulusalcıları, milliyetçiler son dönemde onlardan. Ama onlarda şöyle bir durum var: Sünniler de baktılar, bizim güvenliğimiz sıkıntıda, bize yatırım doğru düzgün gelmiyor, üniversitelerimiz şu bu, ciddi sıkıntılarımız var, biz de Kürtler gibi o zaman Orta Irak'ta 4 vilayeti kapsayan bir Sünni Federalizm kuralım, diye siyasi liderler bunu dile getirdiler. Ben o zaman bunu, acaba gerçekten buna inandılar, böyle mi yapmak istiyorlar, yoksa Bağdat'tan bir şeyler kopartalım diye mi söylüyorlar diye düşünmüştüm. Genel kanaat, Bağdat'tan kazanım elde etme için olduğu yönünde. Çünkü halen daha Sünni taban, federasyona karşı. Halen daha bir birleşik Irak refleksi milliyetçiliğin de yoğun olduğu Sünni Araplarda var. Ve nitekim de olmadı. Birtakım şeyler karşılığı pazarlıklar oldu ama halen daha onların sorunu çözülmediği için önümüzdeki günlerde geleneksel olarak federalizme karşı olan Sünni Arapların bunu tekrar talep edebileceklerini düşünebiliriz.

A.E: İran, destekliyor mu federatif yapıyı? Federatif yapı olsa Şiiler üzerinden belli bir bölge tamamen nüfuzu altına mı girmiş olacak?

F.T: İran, tamamına etkiye bulunacağı bir Irak'ın neden parçasına etkiye bulunmayı tercih etsin, aynı refleks orada da var. Ben İran'ın Irak'la ilgili değerlendirme yaparken sınırlar üzerinden düşündüğünü düşünmüyorum. Jeopolitik, kültürel vs. pek çok parametreler var. Onlar üzerinden düşünüyor. Yani işte şurası federasyon oldu, oraya ben ona göre davranayım, değil. Adam bildiği gibi davranıyor. Yani o tür sınırların var olması çok anlam ifade etmiyor. Şimdi Kuzey Irak'ta sınırlar var diyelim, Türkiye ile mesela petrol anlaşması yapıyor, bakıyorsunuz boru hattı patlamış. Ya da Erbil mesela biraz bize, Türkiye'ye yakınlaşıyor, bakıyorsunuz Kürdistan Parlamentosuna birileri taşı saldırıda bulunuyor. O kadar çok sınırlar üzerinden düşünmüyor. Onun dışında ilişkiler geliştiriyor. Hani federasyon bağlamında da İran'ın önceliği olduğunu düşünmüyorum. Federasyon olsa ne olur, güneyde kale gibi olur, kalenin dışında da etkili. Yani mesela Şii Bölgesi'nde daha etkin olur mu, olabilir yani. Şii Bölgesi'nde daha etkili olur ama Irak'ın bütününde etkisi zayıflar bu sefer. Dolayısıyla tercih etmeyecektir federasyonu diyebiliriz.

A.E: İran Irak'a dair genel olarak ne tür bir politika uygulamaya çalışıyor?

F.T: Tarihi olarak baktığın zaman Irak'ta mesela vilayetler var, ondan öncesine gittiğin zaman Irak Bölgesinde garnizon şehirleri var. Yani askeri kışlaların oluşturduğu şehirler var. Müslümanların fetihler döneminde, Kadisiye Savaşı ve İran'ın fethinden sonra iki merkez var: Şam Roma'ya, Rumlara karşı bir garnizon şehri olarak düşünülmüş, Suriye sınırı. Irak sınırı da İran'a karşı bir askeri bölge. Yani İran'a karşı bir cephe ya da İran'ı def edecek, etkisini sınırlandıracak bir askeri bölge olarak düşünülmüş. Dolayısıyla tarihi olarak Irak, İran'ı Arapları sınırlayan karakolu olarak öngörülmüş ki bu tarih boyunca da uzun süre böyle kalmış. İran-Irak Savaşı'nda hakeza yine aynı şey devam etmiş. Ama şu anda tarih olarak, Irak İran'ı sınırlayan değil tam tersine Arap Dünyası'nda nüfuzunu artıran bir derinliği oluşturunca İran bundan geri adım atmıyor. Çünkü İran'ın Irak'tan her zaman şöyle bir korkusu var; Irak İran'ın başına tekrar bela olabilir. Bu korku İran'ı daha fazla agresif bir şekilde Irak üzerinde etkin olmaya, şansa bırakmamaya itiyor İran'ı. İkincisi bir de son dönemde Suriye üzerinde İran'ın kaybetme ihtimali olduğu nüfuzun olası yani %100 kaybedersek en azından Irak'ı %100 kazanalım diye Irak'a daha fazla agresif bir şekilde yükleniyor. Ama bu sadece devletlerarası ilişkiler üzerinden yürüyen bir etkinlik değil. Irak-İran Savaşı'nda kaç milyon insan İran'a göç etmiş, İran onlara bir şekilde bakmış, iş vermiş, çalışmalarına etkinliklerine, faaliyetlerine izin vermiş, örgütlemiş onları. Şimdi bir de bu kere halkla ilişkisi var. O inşalardan birçoğu geri dönmüş. Askeriyeye, sivil alana, hükümete, başbakan olmuş, bakan olmuş vs. Şimdi bunların üzerinde etkisi var. Ve Irak ekonomisine, istikrarsız bölgeye kimse yatırım yapmaz, banka açmaz. Ama İran maliyet olarak bakmadığı için ve siyasi olarak anlamlandırdığı için gitti. Amerika'dan belki önce ya da Amerika ile aynı zamanda Irak'ta bankalar kurdu. Ve halka krediler verip bir an önce halkın ekonomik olarak, mesela Şiilerin o bölgede güçlenmesini sağladı. Dolayısıyla İran'ın Irak'taki siyasetler üzerindeki etkisi Irak'taki siyasetçilerin kendi tabanları üzerindeki etkisiyle rekabet edebilecek kadar var. Irak'ta siyasetçiler bundan dolayı da İran'la ilişkilerine ayrıyeten dikkat etmek durumunda kalıyorlar. Dolayısıyla nüfuzun da kolay kolay kırılması yakın vadede gözüküyor. Tam tersi; Suriye olayından dolayı İran'ın Irak'ta ipleri daha da sıkı tutacağını düşünüyorum.

Ama şu anda tarih olarak, Irak İran'ı sınırlayan değil tam tersine Arap Dünyası'nda nüfuzunu artıran bir derinliği oluşturunca İran bundan geri adım atmıyor.

A.E: Peki, Amerika İran'ın Irak üzerindeki etkisine nasıl yaklaşıyor?

F.T: Amerika da Irak'ta farklı bir derinlik elde etti. Amerika'nın Şii Dünyası ile ilişkisi yok gibi bir şeydi. Şimdi bakıyorsunuz, Lübnan'da Hizbullah'la kavgalı, Suriye'de pek Şii nüfus yok ama Alevilerle, yani yönetimle kavgalı. İran'dakilerle kavgalısınız ve Pakistan'da nüfus var ama bu siyasi bir güce dönüşmemiş. Ve Afganistan'da Şiiler zaten ezilmişler, işte Kuzey İttifak'ı, onlarla iş birliği halindedirler. Yani Amerika'nın Şii Dünyası'yla ilişkisi yoktu. İran devrimi sonrası iyice bu gerilmişti. Irak üzerinden Amerika, Şii dünya ile diyalog kurma imkanına sahip oldu. İran da Irak üzerinden Amerika'yla diyalog kurma imkanına sahip oldu. Yani daha önce güvenilir brokerları yoktu, Rusya üzerinden İran, Amerika ile görüşüyordu bu da Rusya'nın çıkarına idi. Rusya silah satıyor, sürekli para kazanıyor. İran'ı sürekli sallantıda bırakıyor, yani güvenilir bir aracı değildi. Irak üzerinden Amerika ile İran çok rahat ve daha düşük maliyetle diyalog kurabiliyor. Hakeza Lübnan-İsrail Savaşı sırasında ilginç bir şekilde Hizbullah'la Sistani'nin arası iyi değildi. Çünkü Lübnan Hizbullah'ı, Irak'ta Sadr'ı ve Amerika'ya karşı direnişi destekliyordu. Sistani ise "bu işler böyle olmaz, çocukluk yapıyorsunuz" tarzındaydı. Şimdi Hizbullah sıkıştığı zaman savaş sırasında İsrail'le ne yapacak, Amerika'nın bir tek İsrail'e baskı yapabilme durumu var. Lübnan'da da Hizbullah'ın Şii rakibi Emel Partisi var. Emel Partisi de Sistani'ye dini olarak bağlı. Emel Partisi'nin lideri aynı zamanda Lübnan meclis başkanı Nebih Berri Ayetullah Sistani'yi temsilcisi aracılığıyla arıyor. Ve Sistani Amerikan başkanı Bush'a mektup yazıyor ve derhal Amerika'nın İsrail üzerine baskı yapmasını istiyor ve gerçekten de etkisi oldu. İlginç bir şekilde bakıyorsunuz Hizbullah kendi Şii müttefikleri üzerinden Amerika üzerinde lobi yapabilme gücüne kavuştu. Bunlar çok farklı derinlikler. Irak, Amerika-İran açısından bir diyalog kanalı oldu. İkincisi bölgede bir denge var. Amerika "Ben bölgeyi yöneteceğim" dediği zaman kimse önünde öyle hazır olda durmaz. Dolayısıyla içerde ayrışmalar, yeni dengeler oluşturuyorsunuz ve o dengeler üzerinden siyaset güdüyorsunuz. Irak işgalinde bölgede ne oldu? Küresel çapta insanlar antiemperyalist duygularla yürüyüşler yaptılar. Diğer taraftan Amerika, Irak'tan çıkacağı zaman Sünniler "çıkarsanız Şiiler bizi ezecek" diyordu, Kürtler de "aman çıkmayın, Türkiye bizi ezecek, Şiiler yutacak" diyordu. Şimdi Irak'ta bir kriz çıkınca herkes gel çöz diye Amerika'yı arıyor. Amerika, bölgeye istenmeyen bir güç olarak gelmişti. Ama bölgede yarattığı o ayrışmalar üzerinden adil hakem, bilir kişi, sorunları çözen akil güç haline geldi. Kurduğu denklem bunu getiriyor, ama kimse Amerika bu denklem kurdu, biz barışalım demiyor.

Kendi aralarında sorunlarını çözmeyi falan düşünmüyorlar, tam tersine kimse “kazan kazan” üzerinden politika üretmiyor, “kazan kaybet” ya da “kaybet kaybet”... Yani ben kaybedeceksem sen de kaybet üzerinden politika yürütüldüğü için krizlerde Amerika müdahil olup, idare etme konumunda. Mesela Suriye’ye baktığımız zaman Irak işgali döneminde “Amerika kesinlikle gelmesin” deniyordu. Şu anda Amerika pasif kaldığı içineleştiriliyor. Dikkat ettiyseniz denklem öyle bir değişti ki, Amerika da şu an gelmeyi arzu etmiyor. Çünkü yoğunluğunu Orta Asya’ya verdi. Amerika buralarda meşgul olurken Çin bir bela çıkartacak başıma diye ciddi olarak düşünüyor.

I.E: O yüzden “çocuklar artık barışın, bana arıza çıkartmayın, ne yapacaksınız yapın” dedi.

A.E: Ahmet Hocam, Irak’ta patlak veren ve Suriye üzerinde de zaman zaman denenilen ve derinleşen bir Sünni-Şii çatışmasından bahsediyoruz artık. Bunun İslam Dünyası’na yansımaları ne olabilir?

A.M: Maalesef bunun tespitini yapmamız lazım: Biraz önce Işın Hanım’ın da dediği gibi, hiç mi suçu yok bölgedekilerin? Bu taraftan da bakmak lazım. Yıllardır diktatörlüklerin, yani kapalı devre toplumların kendi içlerinde barındırdıkları hastalıklar var. Bu hastalıklar nedir? Bir olay karşısında daha çok açığa çıkıyor. Bu anlamda İslam Dünyası’nın 2 büyük hastalığı var. Bir tanesi etnik köken hastalığı ki bu hiç yaşanmaması gereken bir şeydir.

Medeniyetin temel algısında, temel referanslarında milliyetçiliğin olamayacağı, bir insanın bir insandan doğuştan hiçbir farkı olamayacağı çok açık bildirilmiş. İkincisi ise mezhep farklılığı. Bu iki unsur aynı zamanda emperyalist güçlerin de tutanağı oluyor. İstedikleri zaman birleştirici, istedikleri zaman ayrıştırıcı bir manevra olarak bunu kullanıyorlar. Mesela canlı örnek olarak söyleyeyim, tezkereye yönelik gösteriler yapılırken o dönemde Kürtler Amerika’nın çok şirin ortaklarıydı. Enteresandır, Amerika’ya en karşıt duran Kürt milliyetçileri gösterilerimize destek vermekten imtina ettiler. Düşünün, sınır ötesine bile yansiyabiliyor bu etnik köken duyarlılığı. Böyle baktığımız zaman Amerika’nın çok işine yarayan bu iki unsur, biraz önce de söylendiği gibi öyle muhtaç hale getiriyor ki ‘gel çöz’ denecek kadar... Oraya gelmesi emperyal

Medeniyetin temel algısında, temel referanslarında milliyetçiliğin olamayacağı, bir insanın bir insandan doğuştan hiçbir farkı olamayacağı çok açık bildirilmiş. İkincisi ise mezhep farklılığı. Bu iki unsur aynı zamanda emperyalist güçlerin de tutanağı oluyor.

Benim gördüğüm şu, İslam Dünyası bütün dağınıklığı, perişanlığına rağmen ve kendi iradesi yetmediği halde yeni dünya düzeni dediğimiz, o başta anlattığım Amerikan İmparatorluğu'na karşı, düşünsel potansiyel muhalefet...

bir amaç taşıdığı halde daha sonra daha farklı fonksiyonlar icra ediliyor, dönüştürülüyor. Benim gördüğüm şu, İslam Dünyası bütün dağınıklığı, perişanlığına rağmen ve kendi iradesi yetmediği halde yeni dünya düzeni dediğimiz, o başta anlattığım Amerikan İmparatorluğu'na karşı, düşünsel potansiyel muhalefet, Müslümanların demiyorum ama İslam'ın söyleminde yatıyor. Adil bir yönetim, insan ilişkilerini tanımlamak, insanı hayatın merkezine en kıymetli varlık olarak yerleştirme, iyiliğin ikamesi ve zulme başkaldırma, zulme karşı durma... İslam'ın bu kadar geniş bir paradigmadan bakması aslında emperyalist gücü korkutur. Batı Dünyası'na baktığımız zaman sistem var ama insan yok, yani insanı kaybetmiş Batı düşüncesi. İslam ise potansiyel olarak, medeniyet değeri olarak insana değer veriyor. Ama fiiliyatta henüz savunmada. Bunu ortaya çıkarabilecek gücü yok. Böyle baktığımız zaman Amerika'nın yapmak istediğini görüyorsunuz. Ezher Üniversitesi'nin programına müdahale etmek ne anlama geliyor?

F.T: Ezher'in programına da zaten Mısır rejimi müdahale edebildiği için, Mısır rejimine müdahale edebilen onun programına da müdahale edebilir, teorik olarak.

A.M: Ezher'in o kadar dirençsiz olabileceğini düşünmüyorum da bu konuşulabilir. Guantanamo meselesi var mesela. Guantanamo'nun şu an varlığı uluslararası hukukla izah edilir bir durum değil ki. Yani siz Afganistan'dan, şuradan, buradan insanları topluyorsunuz ve ülkenize götürüyorsunuz. Suç ülkenizde işlenmiş değil. Kısaca şuna bakabilirsiniz: Amerika uluslararası hukuku tanımıyor, hukuk çiğniyor, insana değer vermiyor. Sert güç olarak dünyaya tahakküm etmeye çalışıyor. Bu yakın vadede biraz kazançlı gibi görünebilir ama uzun vadede çok faydalı değil. O yüzden bu bölge yapılarının her an değişkenlik göstereceğini düşünebiliriz. Çünkü oluşan yapı, hiçbir zaman güvenli bir yapı değil. Amerika'nın girdiği bir ülkeden, fiziki olarak çıksa da, ayrılmış olmuyor. Oradaki alt yapıyı oluşturuyor. İnsan hakları metinlerinden, evrensel bildiriden bahsediyoruz. Sonunda ne oluyor, bizim kuleleri siz yıktınız diye gidiyorsun bir ülkenin başına bomba yağıdırıyorsun; Afganistan işgali.

F.T: Onların insan tanımı zaten batılı, beyaz vs.. Standartları var yani...

A.M: Dernek olarak Afganistan bombalanacağı zaman İstanbul konsolosluğuyla görüştük, dedik ki: “Evrensel hukuk açısından bir mahkeme tespit etmedikçe suçsuzluk asıldır, bir serbest mahkemenin suçu tespit etmesiyle suçlanır. İnanmıyoruz ama Afganistan’ı bombalayacağınızı söylüyorlar, bu mümkün olamaz, insan haklarını siz çok desteklediniz, insan hakları bağımsız bildirgesi var.” Adam “Söyledikleriniz doğru ama biz de çocuklarımızın geleceğini düşünmek zorundayız” dedi. Bunu ben Amerikan resmi temsil ağızlarından birkaç defa duydum. Ve yine o tarihte televizyonlarda gösterilen bir şey vardı: Amerika’da eğitime de dair de bir açıklama olsun. 1. Körfez Savaşı ile ilgili okulda öğretmen şunu anlatıyor: “Çocuklar, orada bir diktatör vardı, o diktatör gitti komşu ülkeye girdi, insanları öldürdü, şöyle yaptı, böyle yaptı, biz gelişmiş medeni bir toplum olarak, imkanlarımızla bize ne düşer?” Çocuklar: Buna engel olmak düşer.” “Biz de gittik orada onu yaptık, demokrasi götürdük, özgürlük götürdük” diyor. Bu bir hukukla ya da insan haklarıyla bağdaşır bir şey değil. Ben tahmin ediyorum, sen bana düşmanlık yapıyorsun, düşmanlık besliyorsun, duygularıyla onu anlıyorum diyor. 6 devleti potansiyel olarak düşman ilan etti. Önleyici müdahale, akla zarar bir şey.

A.E: Hocam bir soruyla bu konuyu açmak istiyorum. Toynbee Doğu medeniyeti ile Batı medeniyetini karşılaştırırken Batı medeniyetinin yanına artılarını koyar ama Doğu medeniyetinde de milliyetçiliğin, etnik anlayışa dayalı bir ayrışmanın olmayışını bir fazilet olarak kaydeder. İslam’ın bu anlamda Batı’ya alternatif olabileceğini söyler. Bugün geldiğimiz noktada ise İslam Dünyası bu ayrışmanın içine düşüyor. - 19. yüzyıldan beri böyle bir milliyetçilik belası vardı ama bu gittikçe derinleşiyor, ulus devlet yapısı güçleniyor. Mezhep çatışmasına kadar varıyor. Buradan baktığımızda İslam Dünyası’nın biraz da bu alternatif oluş imkanı mı elinden alınıyor?

A.M: Arap Baharı’na da baktığımız zaman bunu görebiliriz biraz. Çünkü Arap Baharı dedikleri şeye çok büyük anlamlar yüklüyorlar. Bu aslında soğuk savaş döneminde Batı’nın çıkarlarını koruyan diktatörlerin artık halk tarafından istenmemesi. Bunların topluma getirmiş olduğu çok ağır yükler var. Bunlar yasal düzenlemelerden tutun da ülkenin maddi kaynaklarının kullanımına kadar. Batı, bunun faturasının kendine çıkarıldığını biliyor, hissediyor, görüyor. Ve kısmi olarak oluşan serbest ortamla bu Arap

Baharı başladı. Herkes kendi niyetiyle orada olmaya çalışıyor. Bir de medyanın yarattığı bir tiplere var. Dünyanın her yerinde şekli şemali farklı olsa da her şeyi isteyen, hemen isteyen ama bunun maliyetinin ne olacağını çok da fazla düşünmeyen, post modern dönemin kalıbı olan izafiyetle dünyaya bakan çok büyük bir kesim oluştu. Yani temel değerleri menfaatlerle çatıştığında ya da anlık kullanımında anında feda edebilen, bunu aşabilen bir Müslüman anlayış. Bunun tanımı yok, her mezhepte, her insanda her yerde var. Bu medya tipidir. Kabe'ye gidiyorsunuz namaz kılmaya, Kabe'nin içinde size Türk dizilerinden soruyorlar. Böyle bir dünya var. Şimdi bu dünya içerisinde Amerika'nın fark ettiği şu; eğer bu dünya değişecekse onu yine Müslüman potansiyelin değiştirme imkanı

Sizin ahkam portföyünüzü ortadan kaldırıp dinin post modern dönemde bir moral değer olarak, yani sadece kişiye ait bir moral değer ölçüğünde algılanmasını istiyor.

var, mevcut olarak değil ama ileriye dönük olabilir. O yüzden bütün büyük yapıları küçültmeye uğraşılıyor. Yani mikro milliyetçilikler sürekli kaşınıyor. Halbuki şu an ulus devlet, dünyada taşınırlığını kaybediyor yavaş yavaş. Ama ulus devletlerin, milliyetçiliğin, bir bakıyorsunuz İslam Dünyası'nda çatışacak kadar bir güç bulduğunu görüyorsunuz. Medeniyetler çatışmasına baktığınız zaman bir tasarı var. Bu tasarıyla yumuşak güçle bir teklif var dünyada, bu teklife uyum sağlanması isteniyor. Bunun da mesela Türkiye örneğinde olduğu gibi, Ezher'e yapılan müdahaleyi de göz önüne aldığımızda protestan kalıba indirilmesi isteniyor. Yani sizin ahkam portföyünüzü ortadan kaldırıp dinin post modern dönemde bir moral değer olarak, yani sadece kişiye ait bir moral değer ölçüğünde algılanmasını istiyor. Ve baktığınız zaman Batı düşünsel tarihine de zaten varlığı düşünceden başlatıyor. "Düşünüyorum o halde varım." Afrika'yı

ve Asya'yı düşünemeyen kesim olarak kabul ediyor. Bir dine inanıyorsanız, vahiy diye bir temeliniz varsa, hayatınızın normu vahiy ise... Bunu akli kullanmama olarak değerlendiriyor. Akli kullanma süreci, düşüncenin başlama sürecidir ve insanın düştüğü yerden kalkması, aydınlanma, ergenliğe ulaşması olarak görür kendini. Yani kısaca kendi sürecini, kendi yaşadığı macerayı, vazgeçilmez ve tek hakikat yolu olarak tanımlıyor.

A.E: Başka toplumların da bu sekülerleşme aşamalarından geçmesi isteniyor?

A.M: İslam Dünyası'nda bir Rönesans isteniyor, bir reform istiyor, bir aydınlanma istiyor ve bunun sonunda insana, Müslümana değer oluşturan vahyin akıl yoluyla yenilenmesini istiyor ve aydınlanmayla barışmasını istiyor. Avrupa İslamı diye, aydınlanmayla barışık

fıkhısız bir İslam anlayışı üretilebilir mi diye çabalyorlar. “Domuz eti yemek Batı, Alman kültürüdür. Eğer yemeyeceksen bu ülkeden git” diyor. Bu yapı içerisinde farklı dinlerin bir arada yaşatılma sorunu ortaya çıkıyor. Hristiyanlık bunu henüz başarmış değil. Bizim tarihimizde bunun örnekleri var. Aslında bu Batı’ya ait bir sorun, dünyayı sertleştiren, dönüştüren şey de bu. Bir olayı bir grubun yapmasıyla aynı olay biçimini bir devletin yapması arasında ne fark vardır? Yani bir örgüt dediğimiz şey nedir; hukuk kullanmadan eylem yapan, hukuka müracaat etmeden işlerini gören olarak tanımlayabiliriz. Peki bir devlet hukuktan çıktığı zaman terörist devlet olmaz mı? Mesela Irak işgal ediliyor. Burada ülkesini savunmak isteyenler direnç gösterince bu terörist bir eylem oluyor. Peki Amerika bombalarken, Irak işgal edilirken bu bir terörist eylem olmuyor mu? Yani burada şunu görmek lazım; dünyanın en elzem ihtiyacı, adalet, hukuk...

A.E: Işın Hanım, uluslararası hukuk denmişken; Amerika’nın işgal gerekçesi orada kitle imha silahlarının bulunduğu iddiasıydı. Ve bunun bir yanlışlığı olduğu kendileri tarafından da artık itiraf ediliyor.

I.E: İşgalden kısa bir süre sonra ortaya çıkmıştı zaten.

A.E: Evet. Diğer taraftan uluslararası ilişkiler kuramında bu durumun merkezi karar alma mekanizmalarındansa bireysel algı ve inançların etkili olduğu şeklinde kuramlaştırılmaya çalışıldığına ve dolayısıyla bu işgalin bir yanlışlığı üzerine inşa edildiğine şahit olduk. Bugün işgalin üzerinden 10 yıl geçmişken ve sonuçları görülmeye başlamışken siz Amerika’nın bir yanlışlığının cezasını çektiği görüşüne katılıyor musunuz, sizce Amerika’nın çıkarları açısından işgalin sonuçları ne olmuştur? Tek amacı orada Saddam’ın gitmesi miydi? Mesela daha önce İran’a karşı olan savaşta Saddam’ı destekleyerek orada bir savaş yürütebilmişti, bunu artık hepimiz biliyoruz. Amaç el-Kaide ile savaş ise yine neden böyle bir yol benimsemedi de böyle işgal yoluna gitti?

I.E: Çıkarı tabii ki olmuştur. Ama bunun maliyetleri de var. Hayat her zaman şaşırır, hesapları her zaman istedikleri kadar mükemmel gitmeyebilir, halklar direnebilir, beklediklerinden daha fazla sürebilir, daha uzun olabilir vs. Ama burada Amerika Birleşik Devletleri hem uzun vadeli planlar yapıyor, hem de Amerika Birleşik Devletleri kimi temsil ediyor? Meşruiyetler de değişiyor, ülkelerde demokrasi kavramı değişiyor. Mesela Avrupa,

en ideal demokrasiler tanımına uyuyorlardı. Hem haklar, özgürlükler açısından hem de halkların seçim özgürlüğü ve değiştirebilme özgürlüğü açısından. Ama şu anda mesela hiç halkları falan dinlemeyen, rejimlerin, birkaç ülkenin liderinin ya da belli grupların çıkarlarına uygun bir şekilde halklarına rağmen belli kararları alabildiğini görüyoruz. Halkların tercihi gibi görünen şeyler aslında belli güç odaklarının, çevrelerin çıkarları. Yani o meşruiyet ilişkileri değişti. Amerika Birleşik Devletlerinin temsil ettiği çıkarlar açısında son derece hesaplı kitaplı ve uygun davranıyor. Bu bölgeyi, bu coğrafyayı terk

Yoksa petrolü, kendisi kaç paraya aldı vs. değişebilir. Artık o tür bir dünyada yaşamıyoruz. Belki daha eski dönemlerde maddenin kendisi önemli iken şimdi denetim önemli

edip Asya'ya gitmesi boşuna değil. Petrol petrol diyoruz. Tabii ki oranın doğal kaynakları çok önemli. Ama şöyle düşünmemek lazım; Amerika Birleşik Devletleri petrolü almıyor. Başkalarının da enerji kullanımını denetlemek istiyor. Yani bu denetim, kontrol en önemli mekanizma. Aslında İsrail'in Filistin topraklarında uyguladığı sistemi anlamaya çalışırken, bunu kafamızda tutarsak çok daha iyi anlarız. Yani sadece gidip orada insanları öldürmek, topraklarından sürmenin ötesinde o insanların eğer bir yerlerde oturacaklarsa, Gazze'de yaşayacaklarsa ya da Batı Şeria'da belirli koşullar altında yaşayacaklarsa neredeyse, -abartmıyorum- aldıkları nefesin ayarını, musluğunu elinde tutmak istiyor. Ve öyle olduğu sürece tabii ki bonkör olup istediği kadar açar, duruma göre, belli koşullar yerine geldiği zaman ama istediği zaman kapatır. Denetim mekanizmalarını elde tutmak bence asıl güç o. Yoksa petrolü, kendisi kaç paraya aldı vs. değişebilir. Artık o tür bir dünyada yaşamıyoruz. Belki daha eski dönemlerde maddenin kendisi önemli iken şimdi denetim önemli bence.

A.E: O zaman şöyle diyebilir miyiz: Siyasi denetimi geriden, Saddam üzerinden de yapabiliyordu. Ama işgalle birlikte artık insanların sosyal hayatına nüfuz ettiği, tüketim alışkanlıklarını belirleyebildiği bir yapı oluşturdu?

I.E: Şimdi artık onu da yapmıyor, askerlere de ihtiyacı yok, insansız savaş uçaklarını kullanıyor ve belli yerlerde istihbarat ağlarıyla, gelişen teknolojilerle kontrolü sağlıyor. Askerin bana maliyeti çok, üslerimi azaltıyorum demekle birlikte bölgesel ilişkilerini ittifakları üzerinden kullanıyor. NATO zaten kendi başına Amerika Birleşik Devletleri'nin önemli bir askeri gücü olabilme potansiyeline sahip. Tam öyle değilmiş gibi, ülkeler kendi çıkarlarına ilişkin beklentiler içinde oluyorlar ama sonuçta en güçlüsü Amerika Birleşik

Devletleri olduğu için o borusunu öttürüyor, tabii ki mekanizmaları var...

F.T: Kazançlı mı kaybetti mi... Hangi kriterlere göre de değerlendirdiğinizle ilgili. Neye göre kazandı, neye göre kaybetti?

I.E: Çok para harcadı: 6 trilyon...

F.T: Şöyle kaybetti: Bir kere Amerika inandırıcılığını kaybetti dünyada. Şu anda dünyanın neresine giderseniz gidin durum böyle... Amerikalılar bile kendi kendileriyle, İngiltereliler dalga geçiyorlar. Hani kitle imha silahları nerede, hani demokrasi gelmişti, ne oldu adamlar birbirlerini yiyorlar vs. diye. Birincisi, Amerikan Devleti dünya düzeyinde inandırıcılığını kaybetti. İkincisi Amerikan karşıtlığı çok ciddi oranda arttı ve hatta bunun üzerine artık Amerikalılar bile kitaplar yazdılar. Amerika'nın yumuşak gücünü kaybetmesi, bunun Amerika'ya maliyeti ve bunu toparlamanın ne kadar zor olacağı konuşuluyor. Ve bu uzun yıllar sürecek.

A.M: Irak'ta Amerika'nın bu kadar direniş hesap ettiğini sanmıyorum. Yani bu direnişle birlikte 4000 küsur Amerikan askeri öldürüldü. Amerikan toplumundaki tepki, asker yakınlarının müdahaleleri belki oradan çekilmenin de...

F.T: İnandırıcılığını kaybetmesi aslında Amerika'nın küresel anlamda meşruiyetini kaybetmesi anlamına da geliyor. Yani bir kere Amerikan Irak politikasının meşru olmadığını, Obama çekilerek bir seçim başarısı olarak halka sundu. Amerikan, Batı ve dünya kamuoyu nezdinde bir kere inandırıcılığını yitirdi. İnandırıcılığı ile birlikte meşruiyetini yitirdi. Artı, Irak Savaşı öncesinde, artık dünyanın 'pax Americana', Amerikan Barış sistemine doğru gittiği söylemi vardı. Tıpkı Sovyetlerin Afganistan işgali sonrası gibi. Sovyetler meşruiyetini yitirdi, ekonomisini ciddi bir şekilde sıkıntıya soktu. Irak'ta da Amerika hem ekonomisini sıkıntıya soktu hem de Amerikan işgali çok kutuplu dünyaya giriş oldu. Amerika BM'yi, NATO'yu atladı; bir şeyi yıkmakla birlikte yerine yenisini tek başına koyamadı. Araplar, Türkiye, dünya ülkelerinin desteği olmadan sistemi kuramadığı Amerika tarafından da anlaşıldı. Dünyada daha farklı bir konsept gelişti. Çin, Asya, Brezilya, Hindistan... Dünya artık çok kutupluluğa doğru gidiyor deniliyor. Irak işgali o anlamda dönüm oldu. Bunlardan kayıplar olarak bahsedilebilir. Ama kazanımlar olarak bahsettiğimiz zaman mesela siyasi kazanım anlamında bölgenin

Amerika bir kere bölgeyi daha fazla tanıyor. Bölgede de o kadar çok ihtilaf çıkardı ki artık doğal hakem oldu. Yani kim kavga etse Amerika'dan soruluyor.

en ince kılcal damarlarına kadar nüfuz ettiler. Şu an Amerika bir kere bölgeyi daha fazla tanıyor. Bölgede de o kadar çok ihtilaf çıkardı ki artık doğal hakem oldu. Yani kim kavga etse Amerika'dan soruluyor. Hatta Amerika şu anda kokpitin arka tarafında duruyor, Fransa önüne geçiyor, biraz heyecanını alsın gibi... Çünkü Fransa, biz eskiden sömürgeydik, dünya bizden sorulurdu havasında. Fransa'nın bu hissiyatını bile Amerika bir nevi kullanıyor şu anda. Suudi Arabistan-İran, Sünni-Şii, Arap-Kürt-Türk vs. ayrışmalar üzerinden bölgede hakem konumuyla daha da derinlik sağlaması. Bu mesela siyasi olarak Amerika açısından bir etkinlik alanı. Enerji arzının kontrolünü ele alması bağlamında, Işın Hanım'ın zikrettiği gibi, çok ciddi bir kazanım. Irak olarak düşünmeyin, körfez olarak düşünün; Katar, Bahreyn, Kuveyt, Irak, Suudi Arabistan... Bir şekilde İran'ı da ciddi şekilde sınırlandırıyoruz. Amerika açısından dış politika parametreleri babında İsrail'in güvenliği çok önemli bir çıkar. Şimdi Irak savaşı sonrası ne oldu, Sünni-Şii birbirine girdi. Ürdün Kralı çok ilginç bir insan; "Şii Hilali" kavramını ilk Ürdün Kralı söyledi. Şimdi "İhvan Hilali" diye bir şey söyledi. Şii Hilali ile İhvan Hilalini birbirine kırdırıp Ortadoğu'da uzun süre daha hem İsrail'in güvenliği hem Batı'nın çıkarları sağlanmış olacak.

A.E: Yani Amerikan işgali oraya mayınları yerleştirdi?

F.T: Mayınları yerleştirdi ve bunun üzerinden etkinlik sağladı bir şekilde. Ekonomik olarak da Amerika'ya katkısı da oldu. Mesela Amerikan başkanı geliyor, Suudi Arabistan'a diyor ki, "sana biraz silah satalım, biraz imtiyaz ver, bak İran burada, biz olmasak canın sıkılır, Irak'ta adamlar nüfuz kurdular, Suudi Arabistan'ı bölebilirler, ben seni koruyayım, kollayayım..." Amerika şu an kimden karşılıksız para istese verir. Körfez'de buna karşı duracak kimse yok. Dolayısıyla kaybettikleri ve kazandıkları var. Ama insanlık kaybetti...

A.M: Yaklaşık altı ay önce, 63 milyar dolar Körfez'e; Bahreyn'e, Katar'a, Suud'a silah sattı Amerika. Bu az bir şey değil.

A.E: Evet. Bir de Kürt sorunu müzakere süreci açısından bakalım. Irak Kürdistan'ının güçlenmesiyle birlikte ve Türkiye'nin oradaki petrol üzerinde özellikle söz sahibi olmasıyla birlikte bunun Irak'ta bölücü bir etki yapacağı, Irak'ı

parçalayacağı gibi yorumlar yapıldı. Mesela Irak'ın Ulusal Güvenlik Danışmanı Safa El-Şeyh Hüseyin, "Kürdistan petrolü doğrudan Türkiye'ye geçerse Irak'ın bölünmesi gibi olacak. Bu bizim en büyük endişemiz" demiş. Siz nasıl görüyorsunuz bu gelişmeyi?

F.T: Bu tavşan kaç, tazı tut oyunu. Amerika Türkiye'ye engel koymuyor, ona da "bak Türkiye'ye satarsa şöyle olur" diyor. Bir kere bunu çözüm sürecinden ayrı değerlendirmek lazım. Türkiye'deki Kürtlerin en ayrılıkçı kesimi PKK bile bağımsız bir Kürdistan devleti istemiyor, böyle bir talepleri yok. Böyle bir şey dile getirmiyorlar yani PKK'nın bağımsız bir devlet talebi yok.

A.E: PKK değil, Irak Kürdistan'ından bahsediyorum. Bu çözüm süreci, oradaki Kürtleri güçlendirici bir etki yapmaz mı?

F.T: Önce bir kere Türkiye'de Kürt nüfusun çoğu AK Parti'ye oy veriyor. Kalanların da devlet talepleri yok, en fazla işte demokratik özerklik diyorlar, hatta daha altına da razı oluruz diyor. PKK, kurulacak bir Kürt devletinde PKK'nın değil, Barzani'nin etkin olacağını düşündüğü için bir kere bunu reddediyor. Kurulacak bir Kürdistan'ı Öcalan değil Barzani yöneteceği için bir kere PKK'nın bunu kabullenmesi mümkün gözüküyor. Barış süreci başarıya işte Kuzey Irak'taki Kürtler de güçlenir mi? Uluslararası politikada çıkar vardır. Türkiye oradaki Kürtlere hangi kalemlerde ihtiyaç duyuyor? 1- Maliki'yle, Bağdat'la Türkiye'nin arası kötü, dolayısıyla denge politikası gereği oradakilerle arasının iyi tutulması gerekiyor. Güvenlik sorunumuz var, güvenlik sorunundan, yani PKK sorunundan dolayı bizim Barzani'yle ilişkimiz olması gerekiyor. Aslında PKK sorunu çözüldüğü zaman mesela Barzani'ye o anlamda ihtiyacımız azalabilir. Ama Bağdat bağlamında tekrar ihtiyacımız olabilir. Dolayısıyla tek bir parametre üzerinden değerlendiremezsiniz. Çözüm süreci iyi sonuçlanırsa Kuzey Irak'la ilişkimiz ya güçlenir ya da zayıflar. Bazı açılardan onlara daha az ihtiyaç duyarız, bazı açılardan onlara ihtiyacımız devam edebilir. Doğrudan bu çözüm süreciyle cevap verebilecek bir durum değil. Arada bir ilişki muhakkak vardır. Türkiye'de Kürt sorununun çözülmesiyle Türkiye-Kuzey Irak ilişkileri etkilenir. Bu, pozitif yönde olur, negatif yönde olmayacaktır herhalde.

A.E: Ekleme istediğiniz bir şey var mı?

F.T: Burada şu söylenebilir; Irak'tan ders çıkarsaydık Suriye diye bir sorunumuz olmazdı.

A.E: Nasıl, neye bağlıyorsunuz?

F.T: Abdullah Gül başbakanı. İslam Konferansı Örgütü'nde konuşma yapmıştı. Bölgeye Batı müdahale ediyor ama bizim de evimiz çok kötü, evimizi kendimiz düzenlemediğimiz için hem müdahalelere izin veriyoruz hem kendi içimizde savaflara kapı aralıyoruz" demişti. Çözüm sürecinde 'akil adamlar' kavramı çıktı. Aslında İslam Dünyası'nın ya da

İslam Dünyası'nın iradesi var mı sorusunu ortaya çıkaran, böyle bir yapılanmanın eksikliği. En üst düzey örgüt olarak İslam Konferansı Örgütü... Kararları tavsiye niteliğindedir.

bu coğrafyanın akil adamlara ihtiyacı var. Etnik ve sektör çıkarlarının üzerinde, daha geniş bakabilecek kişilere... Sadece İslam Dünyası da değil insanlık adına da söylem üretebilecek akil insanlara ihtiyacımız var.

A.M: İslam Dünyası'nın iradesi var mı sorusunu ortaya çıkaran, böyle bir yapılanmanın eksikliği. En üst düzey örgüt olarak -Arap Birliği dışında ki onun da bir fonksiyonu yok- ne geliyor aklınıza? İslam Konferansı Örgütü... Kararları tavsiye niteliğindedir. Körfez Savaşı'nda ve yine Gazze bombalanırken ben şunu hissettim: Birleşmiş Milletler örgütünde 5 ülke istediğini çıkarıyor. 5 ülkeden bir tanesi reddettiğinde olmuyor. Adil bir paylaşım, karar mekanizması yok. O zaman İslam Dünyası'nın ne yapması lazım? Birleşmiş Milletler'in yapısını eleştirmeye bile yeltenmiyor. Bu Birleşmiş

Milletler yapısıyla dünyanın sorunları çözülmez. Akil adam olacaklar, taraf olmuşlar. Sünni dünyada Yusuf el Karadavi, öldürülen Ramazan el Buti, yine Şii dünyadan alimler, Türkiye'den Hayreddin Hoca olabilir... Bunlar gibi 50 kişi daha bir araya gelmiş olsa Suriye'deki savaşın taraflarını gaza getirmek yerine Cevdet Said gibi onlara bunun meşru olmadığını anlatsalar, uğruna ölseler bile bir girişim başlatsalar... Bu bir irade olmaz mı? Bu kadar mı yokuz?

I.E: Sizin çıkışınızı çok doğru buluyorum. Sadece İslam olarak bakmamız da gerekmiyor, insanlık adına bakmamız gerekiyor. Bizim dinimiz İslam'ın kendisi buna en uygun olanı ama dinle ilişkimizi nasıl kuracağımızla ilgili ciddi sorunlarımız var. Şöyle diyecektim ben, Irak Savaşı sırasında insani kampanyalar oldu. Amerikalı bir deniz piyadesi, bana verdiği röportajda demişti ki, -buna gerçekten inanıyordu ve ben de inanmak istemiştim-

“bu savaşı durdurursak bütün savaşları durdururuz.” Avrupa’da ve her yerde, bir kere bütün devletler sorun çıkarttılar. Yine dönüp dolaşıp devletlerle halklar arasındaki meşruiyet sorununa geliyoruz. Biz bu coğrafyanın en meşru AK Parti iktidarıyla, seçtiğimiz insanlarla karşı koyabildik. Diğerlerinde öyle bir yapı yok, bunu görmemiz lazım. Bir de Gazze bağlamında söyleyeceğim; bir dönem solcuların Filistin meselesiydi, sonra İslamcılar girince solcular çıktı. Böyle bir şey olabilir mi? Orada dünya güzeli bir kız çocuğu, Rachel Corrie gibi bir insan, bir kadın, bir genç kadın hayatını verebiliyor. Bu şekilde kendinden veren insanlar yetiştiremiyorsak bu coğrafyada, bu topraklarda, cihata sadece eline silah verdiğimiz erkekleri gönderiyorsak...

A.M: Son savaşta kalkan olarak gidenler çok etkili oldu mesela.

I.E: Amerikalı deniz piyadesi onu söylemeye çalışmıştı. Suriye savaşı başladığı zaman sivil bir ayaklanmaydı. Kimse ciddiye almadı. Mısır’da, Tunus’taki gibi olur sanıldı. Bu süreçleri yönetmek istediler, halklara bırakmadılar. Çıkarları var. Mübarek gitsin ama İsrail’in güvenliğini sağlayan sistem kalsın. Ama Suriye çok daha İran için hayati damar. Ama biz halkların, Müslümanların kendilerini bir sorgulaması lazım.

A.E: Evet, bu iyi dileklerle bitirmiş olalım. Hepinize çok teşekkür ediyorum.

dübam

Ahmet Mercan

Bayburt Endüstri Meslek Lisesini bitirdi (1975). İstanbul'da grafikerlik, ajans editörlüğü, Selâm dergisi yazı işleri müdürlüğü ve yöneticilik yaptı. 1988'den beri Anlam Ajans yayın yönetmenliğini sürdürüyor. Şiir dışında deneme, inceleme, oyun, masal türlerinde de eserler verdi. Sesli yayıncılıkta Bant Tiyatrosu türünde çok sayıda senaryo yazdı, yönetmenlik yaptı. Yazı ve şiirleri Selâm, İmza, Yeryüzü, Özülke, Kar-delen ve Umran dergilerinde yayımlandı. Dünya Bülteni'nde yazmaya devam etmektedir.

Işın Eliçin

İzmir Bornova Anadolu Lisesini ardından Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Harper's Bazaar dergisinde yazı işleri müdürlüğü, Aktüel dergisinde editörlük, Esquire dergisinde yayın yönetmenliği, Yeni yüzyıl gazetesinde muhabirlik yaptı. 1997-1999 yılları arasında BBC Dünya Servisinin Türkçe bölümünde prodüktör olarak çalıştı. CNN Türk'te üç yıl çalıştıktan sonra NTV'de dış haberler editörlüğü yaptı. Dünyaya Bakış programını sundu. TRT Türk'te 'Gazeteci Gözüyle' programını hazırlayıp sundu. Eylül 2012'den itibaren Yeni Şafak gazetesinde yazmaktadır.

Furkan Torlak

SETA Vakfı Dış Politika Direktörlüğünde araştırma asistanıdır. Suriye'de 2000-2006 yılları arasında Felsefe ve İslam Hukuku alanlarında eğitim gördü. Kanal 7, Kanal 24, CNN Türk, 6NEWS, TRT Arapça ve TRT Türk'te gazeteci olarak çalıştı. 2007 yılında Doğan Yayın Holding tarafından yılın En Yaratıcı Yeni Gazeteci Ödülü'ne layık görüldü. Bilim ve Sanat Vakfı'nda 2008-2009 yılları arasında Klasik Felsefe Metinleri dersi verdi. İstanbul Bilgi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans eğitimine devam etmektedir.

> DÜBAM YUVARLAK MASA TOPLANTILARI

10. YILINDA IRAK İŞGALİ

Moderatör: Aynur ERDOĞAN

> 2013 MART
DÜNYA BÜLTENİ ARAŞTIRMA MASASI